

Історико-політичні проблеми сучасного світу:
Збірник наукових статей. – Чернівці:
Чернівецький національний університет,
2018. – Т. 37-38. – С. 57-63

Modern Historical and Political Issues:
Journal in Historical & Political Sciences. – Chernivtsi:
Chernivtsi National University,
2018. – Volume. 37-38. – pp. 57-63

УДК: 325.1:314.1(478)

© Тетяна Дауд¹

Вплив міжнародної міграції на демографічні показники в Республіці Молдова: сучасний стан

Сьогодні дослідження впливу міжнародних міграційних потоків стало важливим та актуальним. Республіка Молдова стурбована масовим феноменом міграції, адже постраждала від величезної хвилі еміграції, головною причиною якої є економічна ситуація в країні.

У статті автор співвідносить між собою три явища: міграцію, демографічні показники та соціально-економічну стабільність в Республіці Молдова. У дослідженні проаналізовано демографічні наслідки з історіографічної та теоретико-методологічної точок зору, тим більше що категорія емігрантів з економічних причин останніми роками охоплює молодих людей (у віці до 35 років). Відповідно, Республіка Молдова стикається з проблемою прискороеного старіння населення. Однак найбільш серйозною проблемою є відмова батьків-мігрантів від своїх дітей. Органи державної влади повинні розробляти політику для моніторингу цього явища. Методи та засоби, які вони вживають сьогодні, часто неефективні або не відповідають європейським стандартам.

Досліджуючи концепцію міграції з точки зору її впливу на демографічні показники та перспективи регулювання, автор застосовує комплексний підхід. Значні втрати населення призводять до зниження темпів економічного зростання, але й водночас і до соціального занепаду, оскільки людський фактор є найважливішим джерелом економічного зростання.

Передбачається, що до 2040 року більше одного мільярда жителів планети залишать свої домівки у пошуках кращого життя в іншому місці. Така тенденція є об'єктивною та відповідає передовим економічним та соціальним характеристикам, особливо в європейських регіонах. Розвинена економіка, гарантовані робочі місця, повага до прав людини, культурне суспільство тощо зумовили збільшення темпів еміграції серед громадян Молдови.

У статті проведено аналіз відносин між компонентами міжнародної міграції та динамікою населення Республіки Молдова. На завершення автор вказує на залежність громадян Молдови від економічних, соціальних, культурних та політичних переваг, а також на досягнення та реформи національних органів влади, здійснені у процесі європейської інтеграції. За відсутності усвідомлення політичними діячами демографічної кризи в Республіці Молдова негативні демографічні прогнози на найближчі роки буде важко змінити на позитивні.

Ключові слова: демографічні показники, Республіка Молдова, міграція та європейська інтеграція.

The influence of international migration on demographic indicators in the Republic of Moldova at the current stage

The study of international migration effects has become essential at this stage. Thus, the Republic of Moldova was touched by the massive migration phenomenon, being hit by a huge wave of emigration, the main cause being the economic situation in the country. In this article, the author correlates three complex phenomena: migration, demographic indicators and socio-economic stability in the Republic of Moldova. The study will analyze the demographic consequences from the historiographical and theoretical-methodological perspective, all the more so since the category of emigrants for economic reasons in recent years is composed of young people (around the age of 35). Consequently, the Republic of Moldova faces an accelerated process of its own population aging. The most serious prob-

¹ Аспірант, Інститут міжнародних відносин Молдови, Республіка Молдова, E-mail: dicitatiana@mail.ru, <http://orcid.org/0000-0002-8049-6522>, <https://doi.org/10.31861/mhpi2018.37-38.45-53>.

lem, however, is the temporary abandonment of minors by migrant parents, and national authorities must develop policies to monitor them, which are often inefficient or do not meet European standards.

The multidimensional approach is taken to the concept of migration in terms of its impact on the demographic indicators and the prospects for settlement. The tendency to remain definitive in the destination country is well known and leads to considerable losses among the population. This loss results in a decrease in the economic growth rate, but at the same time social one, because the human factor is the most important source of economic growth. It is estimated that by 2040 more than one billion inhabitants of the planet will leave their place of origin to seek their place elsewhere. Such an evolution is objective and corresponds to advanced economic and social characteristics, especially in European areas. Developed economy, guaranteed jobs, respected human rights, full affirmation, especially among women, as well as a cultured society have contributed to the increase of Moldovan citizens' emigration.

The article aims at a preliminary analysis of the relations between the components of international migration and the dynamics of the Republic of Moldova's population.

In conclusion, the author points out the dependence on the economic, social, cultural and political advantages of Moldovan citizens, as well as the achievements and reforms of the national authorities in the process of European integration. In the absence of the political actors' awareness of the demographic crisis in the Republic of Moldova, the negative demographic forecasts for the coming years will be difficult to alleviate. To this end, to take the necessary actions and measures or to promote policies to stop this phenomenon, the negative effects identified in the emigration can be corrected and resolved.

Keywords: demographic indicators, the Republic of Moldova, migration and European integration.

Prezentarea problemei. Această lucrare are ca principal obiectiv aprofundarea câtorva dintre schimbările fundamentale din societatea moldovenească de după 1990. Procesul de transformare a societății moldovenești a început odată cu înlăturarea Republicii Moldova din Uniunea Sovietică, unde *migrația internațională* era interzisă, și este încă în plină desfășurare la etapa actuală, iar pentru a înțelege cum indicatorii demografici au schimbat societatea moldovenească, analiza nu poate fi decât una multidimensională. Cel mai evident impact al migrației este cel demografic care afectează dimensiunea și numărul populației, atât în țara de origine, cât și din țara-gază. În ultimii 10-15 ani, binomul migrație-indicator demografic s-a transformat dintr-un motiv de dezbateri academice într-un domeniu de studiu și o preocupare reală pentru instituțiile și factorii de decizie ai statului. Deși migrația din Moldova, sub forma în care o cunoaștem astăzi, este una relativ recentă, aceasta a reușit să aibă o influență din ce în ce mai mare asupra societății moldovenești actuale, în ansamblul său. Migrația externă reprezintă astăzi un fenomen care îmbracă mai multe forme, produce efecte și modelează societatea națională.

Analiza cercetărilor și publicațiilor recente. Cercetările naționale efectuate în domeniu au relevat că migrația internațională este dependentă de factorii economici, culturali, politici și sociali, care au generat o multitudine de probleme cetățenilor moldoveni și i-au încurajat să emigreze în alte țări, în special cele europene. Dimensiunea politică a societății s-a schimbat semnificativ de-a lungul anilor, iar sistemul democratic a deschis un nou drum de evoluție pentru Republica Moldova în cadrul politicilor de emigrare. Modul în care această alegere a apărut nu a ținut în toate cazurile de nivelul opțiunilor libere individuale, iar în acest caz, migrația internațională pentru muncă a fost și continuă să fie un răspuns strategic pe care cetățenii moldoveni îl oferă în fața dificultăților economice și sociale pe care le întâlnesc. Concomitent, luând în considerare sensibilitatea politică a chestiunii „migrației”, se pare că autoritățile și instituțiile din Republica Moldova se vor confrunta în continuare cu unele dificultăți la capitolul privind implementarea politicilor migraționale menite, în special, să-i atragă și să-i reintegreze pe migranții moldoveni în țară.

Lucrarea integrează informații din sondaje și date oficiale pe teme de migrație, oferite de către Biroul Național de Statistică pe parcursul mai multor ani de independență a Republicii Moldova, datele ultimului Recesământului din 2014 și a surselor electronice de informație în domeniul subiectului studiat.

Metodele aplicate sunt: *abordarea normativ-axiologică, metoda behavioristă, metoda comparativă și metoda empirică. Abordarea normativ-axiologică* a permis elucidarea importanței proceselor migraționale drept niște fenomene politice atât pentru societate, cât și pentru individ. **Metoda behavio-**

ristă s-a axat pe utilizarea și cuantificarea extinsă a datelor statistice, a procesării rezultatelor sondajelor sociologice, precum și pe instrumentele antropologiei culturale și psihologiei politice. *Metoda comparativă* a fost folosită în procesul de acumulare și procesare a datelor și statisticilor, de interpretare și operaționalizare a conceptelor principale. *Metoda empirică* a servit drept suport pentru acumularea datelor cantitative și calitative cu privire la dinamica și impactul procesului migrației forței de muncă în cazul Republicii Moldova.

Prezentarea materialului de cercetare. Referindu-ne la dimensiunea regională a migrației internaționale, în special la migrația forței de muncă în spațiul UE, ținem să remarcăm că istoricului și etapelor acestui proces li s-a acordat o atenție destul de modestă în mediul academic. Așadar, analizând trecutul și prezentul trendurilor migraționiste, pot fi identificate patru etape în evoluția proceselor de migrație din Republica Moldova, începând cu obținerea independenței (prima etapă 1990-1994; a doua etapă 1995-2000; a treia etapă 2001-2006 și a patra etapă din 2006 până în prezent²) în evoluția migrației forței de muncă a cetățenilor din Republica Moldova în UE, care sânt caracterizate prin diferite aspecte și tendințe. Ca urmare a acestor procese, actualmente, Moldova se confruntă cu o multitudine de provocări și oportunități în domeniul migrației și mobilității. Schimbările ce au avut loc după 1990-1994 în tendințele migraționale și în structura populației din Republica Moldova, drept consecințe ale tranziției economice, politice și sociale, sunt reflectate în situația demografică din ultimele decenii.

Caracteristicile fenomenului în Republica Moldova se referă la faptul că țara noastră a devenit atât țară de origine, cât și de destinație a migrației internaționale (datele Biroului Migrație și Azil din cadrul Ministerului Afacerilor Interne din Republica Moldova arată că în anul 2016, în perioada ianuarie-octombrie, în Republica Moldova au venit aproape 3.000 de imigranți), însă statutul este de țară de emigrație netă.

Numărul populației a scăzut în ultimii ani și încă nu există semne vizibile de redresare. Tendința cetățenilor moldoveni de a rămâne în țările de destinație este bine cunoscută și conduce la pierderi considerabile în rândul populației. Această pierdere are drept consecință scăderea ritmului de creștere economică sau chiar declinul activității economice.

Potrivit datelor Biroului Național de Statistică, numărul preliminar al populației stabile în Republica Moldova la începutul anului 2017 a constituit 3 550,9 mii persoane în scădere față de aceeași perioadă a anului 2016 cu 2,2 mii de persoane. Republica Moldova rămâne a fi un stat cu cel mai redus grad de urbanizare din Europa, mai mult de jumătate din populația țării o constituie locuitorii mediului rural – 2 034,1 mii persoane sau 57,3%, iar în mediul urban – 1 516,8 mii persoane sau 42,7%. La rând cu gradul sporit de ruralizare se atestă și o tendință de depopulare. Procesele de plecare cu traiul permanent din Republica Moldova devin mai evidente din 1998 și își păstrează intensitatea până în prezent. Anual, numărul persoanelor plecate cu traiul permanent peste hotare depășește de 2-3 ori numărul persoanelor repatriate în țară. Principalele state de destinație pentru persoanele plecate cu traiul permanent peste hotare sunt SUA, Canada, Germania, Israel, iar din statele CSI – Federația Rusă și Ucraina. Numărul estimat al populației țării către anul 2050 va constitui doar 2,9 milioane³. De regulă, migrația internațională din Republica Moldova, poartă un caracter de muncă.

Tabelul 1

Evoluția populației și migrația externă (2013-2016). Cazul Republicii Moldova

	2013	2014	2015	2016
Total	3559,5	3557,6	3555,2	3553,1
Bărbați	1711,4	1711,5	1710,3	1709,1
Femei	1848,1	1846,1	1844,9	1844,0
Urban	1492,2	1503,0	1507,3	1511,1
Rural	2067,3	2054,6	2047,9	2042,0
Emigranți	2585	2327	2236	-

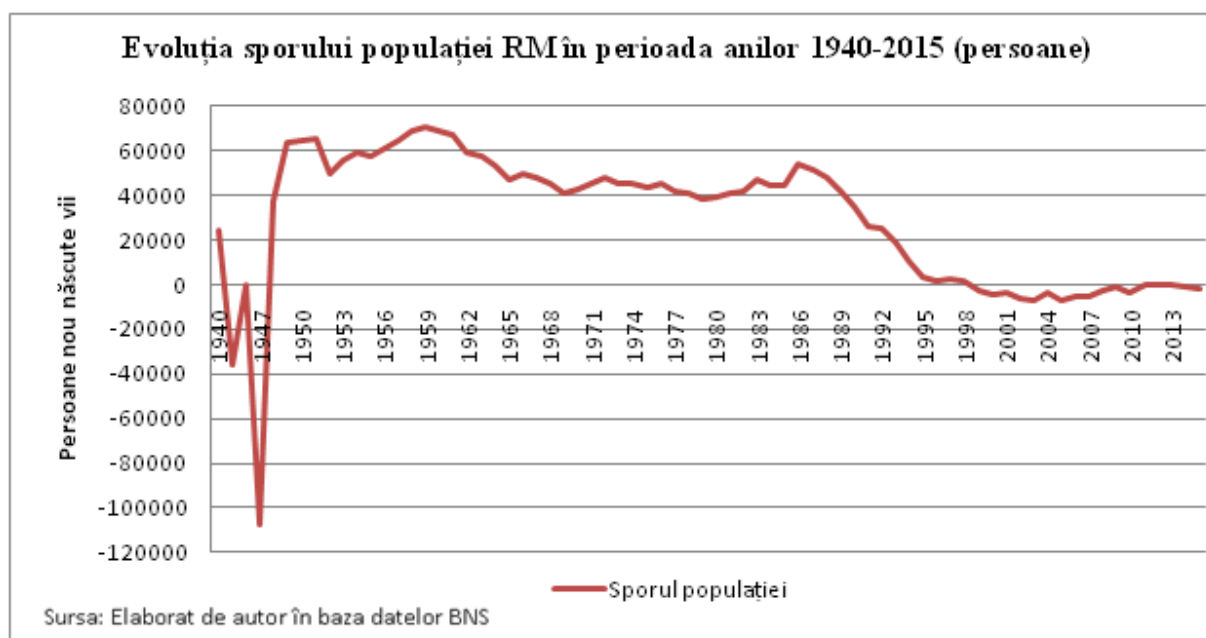
Sursa: Biroul Național de Statistică al Republicii Moldova.

Conform datelor Biroului Național de Statistică al Republicii Moldova, pe parcursul anului 2013 din țară au plecat pentru a se stabili cu domiciliul permanent în străinătate 2585 de persoane, în 2014 –

² Eugeniu Burdelinîi (2016). Teza de doctorat cu tema *Politici migraționale de muncă în relațiile Republicii Moldova cu Uniunea Europeană*, Chișinău, p. 99-100.

³ <http://lex.justice.md/viewdoc.php?action=view&view=doc&id=340066&lang=1>, accesat 28.04.2018.

2327 mii de emigranți, iar în anul 2015 – 2236 de persoane. În general, cu cât emigrația este mai veche și afectează atât femeile cât și bărbații, cu atât efectele sunt mai grave pe plan demografic. Se remarcă faptul că evoluția demografică din ultimii ani a fost influențată de un complex de factori, dintre care se evidențiază cu precădere: migrația internațională, instabilitatea socială, politică și economică și rata înaltă a șomajului (în anul 2013 erau înregistrați oficial conform Biroului Național de Statistică 43,5 mii de șomeri; 2014 – 42,2, iar în anul 2015 -50,6, aceste cifre fiind în creștere anual). Implicațiile fenomenului migraționist în cadrul familiilor din Republica Moldova sunt multiple, acestea făcând parte atât din efectele pozitive, cât și cele negative. Capitalul financiar trimis de către emigranții moldoveni familiilor lor ajută la creșterea și dezvoltarea economică și socială a acestora, având implicații pozitive în relațiile de familie. De exemplu, doar femeile migrante aduc în țară peste 700 milioane de euro, ceea ce reprezintă 11% din Produsul Intern Brut al Moldovei, astfel de date se conțin într-un studiu realizat de companiile NEXUS și Magenta Consulting, continuând să rămână cea mai importantă sursă de finanțare a contului curent și devansând vizibil investițiile străine directe, transferurile guvernamentale și împrumuturile. Potrivit *teoriei keynesiste*, orice intrare de capital în circuitul economic al unei țări, prin efectul de multiplicare, duce la o creștere a activității economice și, respectiv, la o creștere a Produsului Intern Brut⁴. Pe de altă parte, ne confruntăm cu suferința unor membri din familie, chiar și cu destrămarea ei, ceea ce duce la scăderea natalității. De fapt, cu cât plecarea este mai mare, cu atât evoluția sporului populației din Republica Moldova este în scădere.

Plecarea cu traiul permanent peste hotare a femeilor, a persoanelor cu un înalt nivel de instruire constituie o pierdere cantitativă și calitativă a resurselor umane pentru Republica Moldova. Totuși, există o relație în dublu sens între schimbările demografice și migrația externă, și anume: guvernele din țările europene dezvoltate care se confruntă cu probleme demografice (de exemplu, îmbătrânirea populației) acceptă emigranți (și chiar realizează politici atractive de integrare a acestora) din țări care se confruntă cu dificultăți economice, iar economiile emergente care se caracterizează prin investiții masive pot să atragă lucrătorii plecați în străinătate, dar și alți emigranți interesați de costuri mai reduse de trai, oportunități în carieră sau câștiguri mai mari.

Dinamica demografică a ultimului deceniu confirmă faptul că populația Republicii Moldova a scăzut. Între 2013 și 2016, recensămintele arată că cea mai mare parte a localităților Moldovei au pierdut de populație, urmare a sporului natural și migratoriu negativ. La etapa actuală, Republica Moldova parcurge un impas demografic cu duble constrângeri. În primul rând are loc diminuarea numărului populației cu ritmuri alarmante pe fondul sporului negativ din spațiul rural și a proceselor migraționiste. În al doilea rând are loc degradarea structurii pe vârste a populației: are loc diminuarea popu-

⁴ Dorin Vaculovschi (2017). *Migrație și dezvoltare: aspecte socio-economice*, Chișinău, p. 87.

lației tinere în numărul total al populației. Fenomenul respectiv este și mai acut în spațiul rural și urmează să se accentueze pe viitor. Nouă sate din Republica Moldova riscă să dispară de pe hartă pentru că au rămas fără niciun locuitor, cu greu mai pot fi numite localități (satul Bondareuca, raionul Telenești a rămas fără nici un locuitor după ce în anul 2008 a placat ultima femeie din sat, potrivit datelor Recensământului 2014), iar în următorii ani numărul satelor fantomă s-ar putea dubla. Asta pentru că în alte 118 localități din țară trăiesc mai puțin de 100 de oameni. Raioanele cele mai afectate de migrație sunt cele din nordul țării, afirmă demograful Valeriu Sainsus. Floreștiul este lider la capitolul raioanelor cu cele mai multe sate care numără până la 100 de locuitori – 8. E urmat de Soroca, Ungheeni și Telenești – câte 7 sate, Glodeni – 6 sate, Briceni și Sângerei – cu câte 5 sate fiecare. În acest sens, trebuie reamintit faptul că atât timp cât va exista un decalaj economic important între Republica Moldova și țările dezvoltate, tendința spre emigrare nu se va diminua. Intensitatea fenomenului va depinde de ameliorarea condițiilor socio-economice din Moldova, dar și de politicile de migrare ale țărilor dezvoltate.

Tabelul 2

Numărul localităților din Republica Moldova după stocul populației

Numărul localităților	Numărul de locuitori	Numărul cetățenilor reântorși în țară
9	-	-
1	5 familii locuiesc	în anul 2016 s-au reântors o femeie și doi copii
1	mai puțin de 50 de locuitori, dintre care doar 7 copii	-
3	300	-
5	400	-
17	500	-
18	600	-
33	700	-
30	800	-
32	900	-
341	peste o mie de locuitori	-

Sursa: Datele ultimului Recensământ din anul 2014.

Analizând tranziția societății moldovenești, putem distinge două tipuri strategice de migrație, respectiv cea definitivă și cea circulatorie⁵. Emigrația definitivă reprezintă abandonarea completă a societății de origine, iar emigrația externă circulatorie prezintă caracteristici definitorii diferite. Cetățenii moldoveni migrează temporar în alte țări în căutarea unor oportunități mai bune de câștig. Modul inegal în care munca emigranților moldoveni este răsplătită în țări diferite reprezintă unul dintre punctele centrale ale analizei migrației și al indicatorului demografic. Prezența cetățenilor moldoveni este mai pronunțată în următoarele țări: Rusia, Italia, Portugalia, Grecia, Cehia, Turcia, Spania, Israel, Germania, Irlanda, Marea Britanie, Cipru, România⁶.

Migrația externă a forței de muncă, cu toate consecințele și determinantele sale de ordin juridic, demografic, social, economic și politic reprezintă un subiect de discuții pe agenda națională a Republicii Moldova și ale agențiilor internaționale, devenind o problemă de îngrijorare majoră. Mai mult decât atât, în încercarea de a unifica sistemul de reglementare a migrației cu sistemul de gestionare a migrației Republicii Moldova, caracteristic țărilor Uniunii Europene, Republica Moldova schimbă conținutul și funcțiile structurilor specializate în migrație. *Biroul Național pentru Migrație* s-a divizat între *Ministerul Economiei*, *Ministerul Afacerilor Interne (Biroul Național pentru Migrație și Azil)* și *Agenția Națională pentru Ocuparea Forței de Muncă*. În reglementarea proceselor migraționiste în Republica Moldova participă de asemenea: *Președintele*, *Parlamentul*, *Ministerul Economiei și Infrastructurii*, *Ministerul Afacerilor Interne*, *Ministerul Afacerilor Externe și Integrării Europene*, *Poliția de Frontieră* și *Agenția Națională pentru Ocuparea Forței de Muncă*. Se atestă o conștientizare la cel mai înalt nivel de către instituțiile din Republica Moldova a necesității unei abordări coordonate a fenome-

⁵ Alin Croitoru (2016). *Antreprenoriatul în migrația românească*, Editura Tritonic, p. 129.

⁶ Valeriu Moșneaga (2017). *Migrație și dezvoltare: aspecte politico-juridice*, Chișinău, p. 40.

nului migrației de muncă, fapt care a condiționat elaborarea unui număr impozant de directive, regulamente, comunicări și decizii, unele în fază de proiect menit să reglementeze, în mod direct și indirect, politicile migraționiste în UE. Printre cele mai importante programe pot fi specificate: *Strategia națională în domeniul securității demografice în Republica Moldova 2011-2015* (problema resurselor umane constituie un subiect sensibil de preocupare majoră a Guvernului); Hotărârea nr. 655 din 08.09.2011 cu privire la aprobarea *Strategiei în domeniul migrației și azilului (2011-2020)* care include trei componente importante: combaterea migrației ilegale/iregulare, migrația forței de muncă și migrația și dezvoltarea, care urmează a fi luate în considerare într-o manieră holistică la elaborarea strategiilor de durată în domeniul migrației și azilului; *Strategia Națională de management integrat al frontierei de Stat* pentru perioada 2015-2018; *Integrarea Migrației în Strategiile de dezvoltare națională*, fiind coprezidat de PNUD și OIM⁷; programul-pilot *Integrarea Migrației în Strategiile de Dezvoltare ale Republicii Moldova*; Consolidarea și dezvoltarea sistemului informațional integrat automatizat „Migrație și Azil”; extinderea numărului autorităților semnatare ale acordurilor bi- și multilaterale în vederea optimizării schimbului de date statistice și analitice în domeniul migrației și azilului; consolidarea mecanismelor de migrație legală a cetățenilor Republicii Moldova (extinderea numărului statelor cu care se negociază și se semnează acordurile bilaterale în domeniul migrației forței de muncă).

S-au elaborat multiple măsuri politice și strategii pentru a le acorda lucrătorilor migranți o bază juridică ca să-și poată apăra drepturile în statele străine, cele mai importante mecanisme legale fiind:

- convențiile internaționale din domeniu;
- acorduri bilaterale în domeniul muncii, securității sociale și readmisiei;
- reglementarea procesului de recrutare a lucrătorilor migranți;
- contractul individual de muncă⁸.

Transformările politice din 2009, au determinat autoritățile să acorde o mai mare importanță cetățenilor săi aflați peste hotare înțelegând că aceștia reprezintă o forță politică, socială și economică considerabilă. Cooperarea cu diaspora și asociațiile cetățenilor moldoveni din străinătate reprezintă o parte componentă a politicii statului⁹. În acest context, menționăm că în Republica Moldova cooperarea cu diaspora este prevăzută în următoarele documente: *Planul de Acțiuni pentru susținerea diasporimoldovenești pentru anii 2006–2009 (10.07.2006)*, *Planul Național de Acțiuni pentru anul 2008 cu privire la protecția cetățenilor Republicii Moldova peste hotare*, *Planul de Acțiuni pentru susținerea culturală și socială a diasporii moldovenești pentru anii 2012–2014 (17.04.2012)*.

Organizarea și colaborarea cu diaspora moldovenească în țările-gazdă crează premise favorabile pentru revitalizarea relațiilor de natură culturală și socio-economică cu Republica Moldova. Odată ce diaspora reprezintă un capital financiar, social, cultural și uman¹⁰ în dezvoltarea țării, în anul 2016 a fost adoptată *Strategia Națională “Diaspora-2025”* și *Planul de acțiuni pentru anii 2016-2018 privind implementarea acesteia*¹¹. În acest sens, au fost create Ziua ușilor deschise, 18-20 august, pentru diasporă la Guvernul Republicii Moldova unde sunt desfășurate mai multe activități: seminare tematice și consultări cu diaspora sau Cupa diasporii la Minifotbal; Programul Guvernamental DOR; Congresul Diasporii, care este organizat de către Biroul pentru Relații cu Diaspora sub patronajul Guvernului Republicii Moldova. Acest Congres reprezintă o platformă de dialog între reprezentanții diasporii și Guvernul Republicii Moldova cu privire la politicile pentru diasporă, impactul migrației asupra proceselor economice, sociale, academice și politice din țară, dar și impactul politicilor elaborate de Guvern asupra diasporii¹². Este, însă, necesar ca aceste eforturi din partea cadrului executiv și administrativ să continue, mai ales să se pună accent pe interesul național.

Concluzii. Migrațianu este un fenomen care să fie pe deplin controlat, iar *zero migration*, cel puțin în rândul populației din Republica Moldova nu este un proiect fezabil, nici dezirabil. Liberalizarea pieței și democratizarea vieții sociale și politice au reprezentat două dintre principalele rupturi ale Re-

⁷ Valeriu Moșneaga (2017). *Migrație și dezvoltare: aspecte politico-juridice*, Chișinău, p. 31.

⁸ Luca Ala (2016). Teza de doctorat cu tema: *Reglementarea forței de muncă la nivel internațional și național*, Chișinău, p. 101.

⁹ Valeriu Moșneaga (2017). *Migrație și dezvoltare: aspecte politico-juridice*, Chișinău, 2017, p. 32.

¹⁰ Idem, p. 27.

¹¹ Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr. 200 din 26.02.2016 cu privire la aprobarea Strategiei naționale „Diaspora-2025” și a Planului de acțiuni pentru anii 2016–2018 privind implementarea acesteia, <http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=363576>, accesat 28.04.2018.

¹² <https://gov.md/ro/content/fost-dat-start-inscrierii-pentru-programul-dor-2018>, accesat 28.04.2018.

publicii Moldova de perioada precedentă. Recentul statut al Republicii Moldova în cadrul Uniunii Europene a asigurat dreptul la mobilitatea echitabilă a forței de muncă în UE pentru cetățenii moldoveni. Acestea sunt doar câteva dintre reperatele analizării modului în care Republica Moldova se schimbă. Nu vorbim despre viteza cu care aceasta se schimbă, ci mai degrabă despre creșterea numărului populației care decide să emigreze.

Literatura de specialitate din domeniul migrației relevă câteva elemente care caracterizează, din punct de vedere demografic, migrația din Republica Moldova, și anume: migrarea cu precădere a populației tinere, aptă de muncă, conduce la o situație de criză atât pe piața muncii, cât și pe piața asigurărilor și serviciilor sociale, iar schimbările în structura pe grupe de vârstă și pe sexe a populației, comparate cu descreșterea ratei fertilității conduc la un proces continuu de îmbătrânire demografic.

Resursele umane ale unei țări sunt cele care gestionează dezvoltarea ei și pun în valoare și celelalte resurse naturale, culturale ale patrimoniului existent. De aceea, problematica demografică constituie fondul extrem de sensibil la efectele marcante ale politicilor puterii publice naționale. Performanțele acestora, fie că este vorba de politica economică, de cea socială, de cea militară, etc., interferează cu evoluțiile demografice ale Republicii Moldova. Pentru a putea face față acestor schimbări, Moldova trebuie să reformeze sistemul de salarizare, sistemul medical, sistemul de educație și pe cel de asigurări sociale, dar și cotele de angajare în câmpul muncii. Aceste reforme trebuie să țină cont de faptul că oamenii de vârste diferite au nevoi diferite, că ei reprezintă o resursă valoroasă pentru societate la orice vârstă și că au nevoie de condiții corespunzătoare care să le permită și chiar să îi încurajeze să ducă o viață activă.

Referințe bibliografice

1. Eugeniu Burdelinii (2016). Teza de doctorat cu tema *Politici migraționale de muncă în relațiile Republicii Moldova cu Uniunea Europeană*, Chișinău.
2. Alin Croitoru (2016). *Antreprenoriatul în migrația românească*, Editura Tritonic.
3. Ala Luca (2016). Teza de doctorat cu tema: *Reglementarea forței de muncă la nivel internațional și național*, Chișinău.
4. Valeriu Moșneaga (2017). *Migrație și dezvoltare: aspecte politico-juridice*, Chișinău.
5. Dorin Vaculovschi (2017). *Migrație și dezvoltare: aspecte socio-economice*, Chișinău.
6. Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr. 200 din 26.02.2016 cu privire la aprobarea Strategiei naționale „Diaspora-2025” și a Planului de acțiuni pentru anii 2016–2018 privind implementarea acesteia, <http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=363576>, accesat 28.04.2018.
7. <https://gov.md/ro/content/fost-dat-start-inscrierii-pentru-programul-dor-2018>, accesat 28.04.2018.

References

1. Eugeniu Burdelinii (2016). Doctoral thesis on labor Migration Policies in the Relations of the Republic of Moldova with the European Union, Chișinău.
2. Alin Croitoru (2016), *Entrepreneurship in Romanian Migration*, Tritonic Publishing House.
3. Ala Luca (2016), Doctoral thesis on *Regulating the labor force at international and national level*, Chișinău.
4. Valeriu Moșneaga (2017), *Migration and development: political and legal issues*, Chișinău.
5. Dorin Vaculovschi (2017), *Migration and development: socio-economic aspects*, Chișinău.
6. Decision of the Government of the Republic of Moldova no. 200 of 26.02.2016 on the approval of the National Strategy "Diaspora-2025" and the Action Plan for the years 2016-2018 regarding its implementation, <http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=363576>, accessed 28.04.2018.
7. <https://gov.md/ro/content/fost-dat-start-inscrierii-pentru-programul-dor-2018>, accesat 28.04.2018.